

De Nederlandse rondhoutverwerkende industrie in 1993

In 1993 zien we een zich voortzettende daling van het niet-tropische rondhoutverbruik, veroorzaakt door een afnemende inzet bij zagerijen, papierindustrie en impregneerbedrijven. Zagerijen gebruiken minder populieren omdat de afzet van Nederlandse kistjes sterk daalde door de Duitse verpakkingswetgeving. In de papierindustrie daalt het verbruik van verse vezels uit rondhout en chips ten gunste van oud papier. Impregneerbedrijven hebben te maken met teruglopende orders en verscherpte milieu-eisen. In dit Bos en Hout Bericht de laatste stand van zaken.

Afzet populierehout verminderd

Foto: PKZ/Stem B.V.

Inleiding

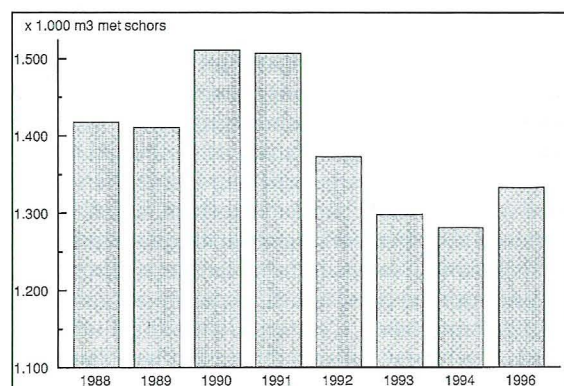
De gegevens voor dit samenvattend overzicht komen uit onze jaarlijkse schriftelijke BIS ¹⁾-enquête over niet-tropisch rondhoutverbruik onder de Nederlandse houtverwerkende industrie. Brand-

hout blijft in deze enquête buiten beschouwing, evenals een klein deel van niet-verduurzaamd paalhout. De Stichting Bos en Hout onderzoekt het rondhoutverbruik al sinds 1988. Toen startten we met enquêtering van zagerijen, fineerbedrijven, papier- en kartonproducenten en klompenmakers. In 1990, 1992 en 1993 kwamen daar achter-eenvolgens de houtimpregneersector, de vezelplaatindustrie en de heipalenproducenten bij. Om een goed overzicht van de ontwikkelingen sinds 1988 te kunnen geven, zijn enkele ontbrekende sectorverbruikscijfers bijgeschat. Bij deze schatting is uitgegaan van hetzelfde verbruik als in het eerstgeënquêteerde jaar.

Dit artikel opent met het totale Nederlandse rondhoutverbruik vanaf 1988, daarna volgt het verbruik van zaag- en fineerhout, vezelhout en paalhout. Tot slot een schatting van het brandhoutverbruik.

Totaal rondhoutverbruik

Figuur A toont vanaf 1988 het totale rondhoutverbruik in de Nederlandse houtverwerkende industrie, inclusief brandhout.

Figuur A. Rondhoutverbruik in Nederland - 1988 t/m 1996

Het rondhoutverbruik bereikte een piek in 1990, vooral veroorzaakt door het enorme houtverbruik van de papierindustrie. Die industrie groeide sterk door de Westeuropese economische groei, met name in Duitsland. Na 1990 daalt het verbruik, omdat de Nederlandse papier- en kartonindustrie dan langzaam overschakelt op chips. Die daling is in 1991 nog enigszins gecompenseerd door een forse groei bij de zagerijen. Na 1991 zet ze definitief door, verder versterkt door drie factoren: vervanging van vers hout door oud papier in de papier- en kartonindustrie; dalende afzet van houten kistjes door de Duitse verpakkingswetgeving en een dalende vraag naar verduurzaam-

Finland zijn grote naaldhoutexporteurs en hebben van oudsher veel invloed op prijzen die Nederlandse rondhoutzagerijen krijgen voor hun produkt. Bij gelijkblijvende kosten zullen de marges voor verzagen van rondhout tot gezaagd produkt meestijgen.

Vezelhout

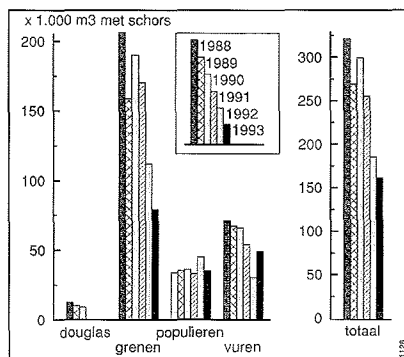
De Nederlandse papier-, karton en vezelplaat-industrie gebruikt vezelhout. Hieronder een korte indruk van het rondhoutverbruik in deze sectoren.

Vezelplaatindustrie

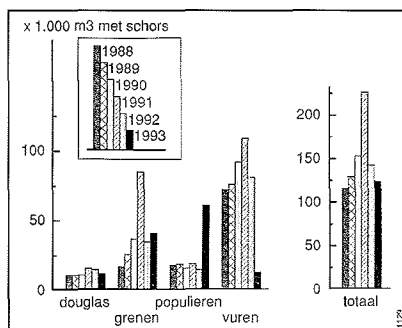
Er zijn slechts enkele Nederlandse vezelplaat-fabrikanten die rondhout gebruiken. Zij passen twee verschillende produktietechnieken toe. Een deel van de bedrijven verspaant het rondhout, een ander deel verwerkt het rondhout tot houtwol. Uiteindelijk vermengen ze allen de spanen of de houtwol met cement en persen het dan tot vezelplaat. In 1993 is ruim 10.000 m³ vezelhout verwerkt tot plaatmateriaal, gelijk verdeeld over vuren en grenen.

Papier- en kartonindustrie

De inzet van rondhout in de papier- en karton-industrie daalt al sinds 1990. De sterkste daling treedt op bij grenen: van 190.000 m³ in 1990 naar 79.000 m³ in 1993. Na 1991 daalt ook de chipsinzet, vooral vuren, met bijna 100.000 m³ (figuur D en E). De inzet van geïmporteerde cellulose en houtslip blijft de laatste jaren redelijk constant.

Figuur D. Rondhoutverbruik door de papier- en kartonindustrie - 1988 t/m 1993

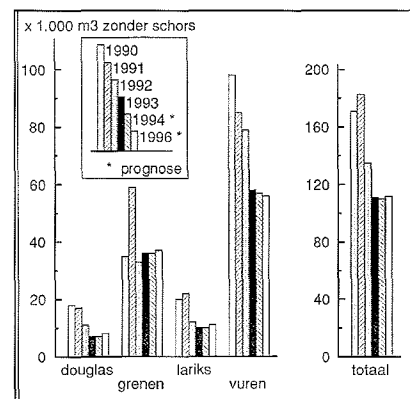
Figuur E. Chipsverbruik door de papier- en kartonindustrie - 1988 t/m 1993

De Papier- en kartonindustrie verbruikten in 1993 163.000 m³ rondhout. Daarnaast verwerkten ze nog ruim 123.000 m³ hout tot chips. Rondhout en chips worden thermo-mechanisch verpulpt (houtslip). Chemische of aanverwante verpulping gebeurt niet in Nederland. De Nederlandse papier- en kartonindustrie gebruikt allerlei hulpstoffen maar ook verschillende dragerstoffen, zoals in Nederland geproduceerde houtpulp, geïmporteerde houtpulp (cellulose en houtslip) en

oud papier. Dat is een strategische keuze, want het maakt hen minder afhankelijk van oorspronkelijke grondstoffen zoals rondhout en cellulose. Als die schaars worden zal dat het produktieproces dus minder beïnvloeden. Vervanging van primaire vezels (houtslip) door secundaire vezels (oud papier) kreeg de afgelopen twee jaar een extra impuls door de lage oud papier-prijs. De Nederlandse recycling³⁾ van oud papier steeg sinds 1991 met 5% tot 71% in 1993. Absoluut komt deze stijging overeen met een verhoogde oud papierinzet van 120.000 ton (VNP, 1994). Grote milieuwinsten zijn de lagere energiebehoefte en het nuttige hergebruik van oud papier.

Paalhout

Verduurzaming van hout staat de laatste jaren sterk onder druk door milieu-eisen van de overheid en van traditionele afzetgebieden zoals de agrarische sector, waterbouw, landinrichting, bouw en speeltuinen. Veel gestelde vragen gaan over het uitlooggedrag van impregneermiddelen en over afvalverwerking na gebruiksduur van verduurzaamde produkten. Uitstoot van impregneermiddelen tijdens het produktieproces voldoet al lang aan de meest zware milieu-eisen. Het uitlooggedrag tijdens de gebruiksfase is nagenoeg onbekend. Daarom vindt er nu onderzoek plaats naar uitloggen van hout, verduurzaamd met CCA⁴⁾. Verwerking van geïmpregneerde palen na gebruik is ook in onderzoek. Houtimpregneerders hebben plannen om al het gebruikte verduurzaamde hout terug te nemen voor hergebruik of energetische verwerking. Alle plannen ten spijt blijkt dat verduurzaming van rondhout in Nederland sterk is teruggelopen. In 1993 staakten twee verduurzamingsbedrijven zelfs tijdelijk hun activiteiten. Nadat het rondhoutverbruik in 1992 al 50.000 m³ zakte, trad in 1993 nog eens een daling op van 25.000 m³ (figuur F). Terwijl in 1992 het verbruik van grenen en lariks daalde, was dat in 1993 vooral het geval bij vuren (-27%). Oorzaken

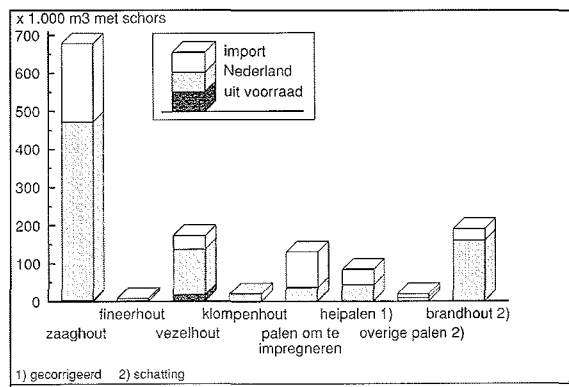

Figuur F. Rondhoutverbruik door de houtverduurzamingsbedrijven - 1990 t/m 1996

paalhout in de grond-, weg- en waterbouw. Voor de komende jaren houdt de Nederlandse rondhoutverwerkende industrie rekening met stabilisatie van het verbruik op het niveau van 1993.

Herkomst rondhout

In figuur B staat de herkomst van rondhout, verwerkt in Nederland. Het totale Nederlandse rondhoutverbruik was in 1993 bijna 1,3 miljoen m³ met schors. Daarvan kwam ongeveer twee derde uit het buitenland (export) en een derde uit het buitenland. De import bestond vooral uit zaaghout

Figuur B. Herkomst van in Nederland verwerkt rondhout - 1993

(51%) en paalhout (36%). Uit figuur B blijkt verder dat zaaghout het belangrijkste rondhoutsortiment is uit het Nederlandse bos, gevolgd door brandhout en vezelhout. Als het buitenland (export) ook als verbruiker gezien wordt, dan blijkt vezelhout het belangrijkste sortiment te zijn. Een groot deel van het Nederlandse vezelhout wordt geëxporteerd voor verwerking tot spaanplaat in België en Duitsland. Naast de rondhoutverwerkers zijn dit jaar voor het eerst ook de exporteurs van vezelhout geënteerd. Deze enquête is nog niet afgerond. Overigens kregen Nederlandse transporteurs in 1993 te maken met strengere Belgische eisen voor de beladingsgraad: voor een vrachtwagen met lading geldt een maximum-totaalgewicht van 44 ton. Daarna stegen de vrachtkosten zodanig dat het aanbod van vezelhout daalde, want de Nederlandse boseigenaar verdient er niets meer aan.

Zaag- en fineerhout

Het rondhoutverbruik daalde over de hele linie met 35.000 m³ in vergelijking met het 'topjaar' 1991, vooral veroorzaakt door goedkope import van gezaagd Scandinavisch hout. De afgelopen jaren waren dan ook zwaar voor zagerijen. Zes van hen moesten in 1993 zelfs tijdelijk of permanent stoppen met zagen. Hieronder een korte toelichting op de stand van zaken in de kist- en de

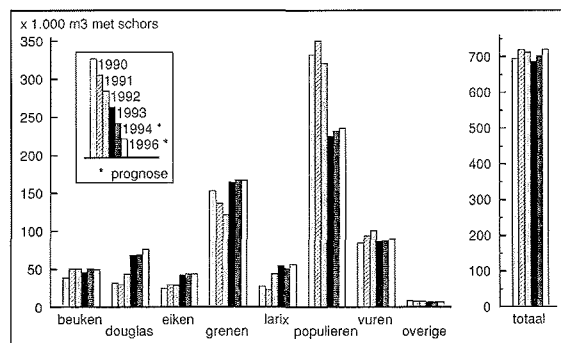
palletproductie, waar zich de grootste wijzigingen hebben voorgedaan.

Kistproductie

Zagerijen die kistjes produceren behoren tot de grootste dalers. Zoals gezegd vooral veroorzaakt door goedkope import van gezaagd Scandinavisch hout, maar er is echter nog één extra oorzaak: de Duitse verpakkingwetgeving²⁾. Die bevorderde het gebruik van houten kistjes bepaald niet. Integendeel, de kistjes moesten plaats maken voor verpakkingsmateriaal van karton en kunststof. De Nederlandse kistproductie daalde dan ook met 80 miljoen stuks, van 100 miljoen stuks in 1990-1991 tot 20 miljoen in 1993 (Stolp, 1994). Populieren is de meest gebruikte houtsoort voor kistjes en het verbruik daalde ook overduidelijk met 125.000 m³: in 1991 350.000 m³ en in 1993 nog slechts 224.000 m³. (figuur C). Dit ging vooral ten koste van Nederlands populierenhout (minus 95.000 m³).

Palletproductie

Hier constateren we geheel andere ontwikkelingen. Veel voormalige kistproducenten zijn overgeschakeld op palletproductie. Verder deed zich een verschuiving voor in houtsoortensamenstelling. Naalddhout verdrong de populieren en dat werd mogelijk door de lage prijzen van geïmporteerd gezaagd naalddhout en door hogere sterkte-eisen voor meermalige pallets. Vurenrondhout profiteerde niet van deze verschuiving, omdat het relatief duur is. Grenen kreeg juist een extra stimulans door een licht stijgende vraag naar het resthout (grenenchips) voor pulpdoeleinden. De gezamenlijke stijging van douglas, grenen en lariks was in 1993 ruim 75.000 m³.

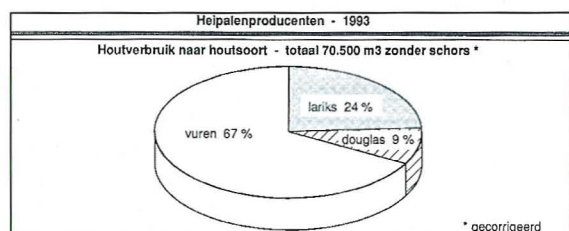

Figuur C. Rondhoutverbruik door zagerijen en fineerbedrijven - 1990 t/m 1996

Exporteurs kondigden onlangs enkele grote prijsverhogingen af voor gezaagd Scandinavisch hout (in Zweedse kronen). Die prijsstijging is in werkelijkheid nog hoger, omdat Zweedse kronen in waarde stegen ten opzichte van de gulden. Waarschijnlijk leidt dit tot een lichte opleving van het verbruik van een aantal houtsoorten. Zweden en

zijn te vinden in het teruglopende aantal contracten in grond-, weg- en waterbouw en waarschijnlijk een verschuiving van in Nederland verduurzaamde palen naar geïmporteerde palen. Verduurzaamd buitenlands hout hoeft namelijk tot nu toe niet aan alle milieu-eisen te voldoen zodat de produktie goedkoper is.

Dit jaar enquêteerden we voor het eerst ook producenten van heipalen. Het rondhoutverbruik in 1993 is 70.500 m³ (zonder schors). Voorgaande jaren schatten we dit verbruik op 70.000 m³ (zonder schors). Figuur G toont de houtsamenstelling bij de geënquêteerde bedrijven. De meest gebruikte houtsoorten zijn vuren (67%) en lariks (24%).

Figuur G. Verbruik naar houtsoort bij heipalenproducenten - 1993

In de enquête is het niet-verduurzaamde paalhout, dat gebruikt is voor bijvoorbeeld afrasteringen, niet opgenomen. Deze palen zijn vaak van eiken of kastanje, die een natuurlijke duurzaamheid hebben en geen milieuvreemde verduurzamingsmiddelen vragen. Dat verklaart de toenemende belangstelling voor eiken en kastanje. Dit deel van het paalhout is anders dan alle andere onderzochte sortimenten omdat er geen homogene en duidelijk definieerbare bewerking plaatsvindt, zoals zagen, verchippen, vervezelen of verduurzamen. Peiling van het verbruik van deze overige palen leidt gemakkelijk tot dubbeltellingen. Daarom schatten we het verbruik en komen dan uit op 15.000 m³ (zonder schors).

Brandhout

Brandhoutverbruik (vooral beuken en eiken) is ook lastig te peilen want industriële bewerking bestaat nauwelijks en de groep kleinverbruikers (huishoudens) is groot en heterogeen. Een indicatie is 160.000 m³, verkregen door koppeling van Nederlands rondhoutverbruik door de geënquêteerde (BIS-) bedrijven aan de Nederlandse houtoogst. Verder is brandhout geïmporteerd. Het CBS was bij het ter perse gaan van dit Bos en Hout Bericht nog niet klaar met de verwerking van handelsstatistieken over 1993. Daarom gebruiken we als referentie de import uit 1992 (30.000 m³). Het totale brandhoutverbruik in Nederland komt hiermee op 190.000 m³.

Samenvattend

- De daling van Nederlands rondhoutverbruik die in 1991 begon, zette door in 1993 (minus 75.000 m³).
- In 1993 verbruiken zagerijen en fineerbedrijven 125.000 m³ minder populierenhout, haast volledig bestaand uit Nederlands populierenhout. Oorzaak is de Duitse verpakkingswetgeving die uit milieuoverwegingen is ontstaan. Dit leidde tot minder houten verpakkingen en deze zijn grotendeels van populierenhout.
- Het verbruik van oud papier zette door, ten koste van verse houtvezels. De inzet van rondhout en chips daalde met 43.000 m³ ten opzichte van 1992. Het betreft vooral grenen (rondhout) en vuren (chips). Vergeleken met 1991 is deze daling zelfs 200.000 m³.
- Houtimpregneerbedrijven gebruikten opnieuw veel minder rondhout: sinds 1991 is er al ruim 70.000 m³ minder ingezet.
- De meest gebruikte rondhoutsoort voor heipalen is vuren (aandeel van 67%).

ir. R. Sikkema

Gebruikte literatuur

- Stolp, J.A.N. Environmental legislation: a threat to the forest and forest industries? Discussion Paper. ECE/FAO agriculture and timber division, Genève. Stichting Bos en Hout, Wageningen, 1994.
- VNP. Key Statistics 1993 (voorlopige cijfers). Haarlem, 1994.

¹⁾ Bedrijfsinformatiesysteem. Later dit jaar zal er nog een uitgebreide achtergrondrapportage (inclusief prijsontwikkeling) uitkomen. Dit rapport kunt u nu alvast bestellen bij de Stichting Bos en Hout, Postbus 253, 6700 AG Wageningen. Tel. 08370-24666; fax 08370-10247.

²⁾ Verplichte terugname van alle transportverpakkingen is onderdeel van deze wetgeving.

³⁾ Recycling is de totale hoeveelheid ingezet oud papier (tonnen), gedeeld door de totale Nederlandse papier- en kartonproduktie (tonnen).

⁴⁾ CCA is een chemische verbinding op basis van koper, chroom en arseen.

© Uit deze publicatie mag niets overgenomen worden zonder schriftelijke toestemming vooraf van de Stichting Bos & Hout.

Stichting Bos en Hout
Bosrandweg 5, Postbus 253
6700 AG Wageningen
Tel. 08370-24666

SBH